บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันภายใต้กระแสโลกาภิวัฒน์ที่สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะระบบเศรษฐกิจที่มีความสลับซับซ้อนและเชื่อมโยงกันมากขึ้น ประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศรวมถึงประเทศไทยต่างก็ได้รับกระแสการเปลี่ยนแปลงหลักของโลก ทำให้ในเมืองของประเทศเหล่านี้กำลังประสบปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ มากมายที่มีแนวโน้มว่าจะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ตามการเพิ่มของประชากรในเมือง เช่น มลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศ มลพิษทางเสียง ปัญหาขยะ และสิ่งปฏิกูล และมลพิษจากสารอันตรายและของเสียอันตรายเป็นต้น ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้เกิดขึ้นในหลายพื้นที่โดยเฉพาะในพื้นที่เขตเมืองที่มีการกระจุกตัวอย่างหนาแน่นของประชากร ปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองที่พบเห็นทั่ว ๆ ไป นอกจากปัญหามลพิษต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังมีปัญหาอื่น ๆ อีกได้แก่ปัญหาความแออัดของประชากร ความไม่เพียงพอของสาธารณูปโภคโดยเฉพาะบริเวณชุมชนแออัด ปัญหาการตั้งถิ่นฐานในบริเวณที่ไม่เหมาะสม เช่น สร้างที่อยู่อาศัย และอาคารพาณิชย์รุกล้ำทางน้ำสาธารณะ เส้นทางสัญจร เขตโบราณสถานและพื้นที่สาธารณะอื่นๆ รวมทั้งปัญหาจราจร ปัญหาน้ำท่วมขัง ปัญหาทัศนอุจาด การขาดแคลนพื้นที่สีเขียวและพื้นที่เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมทางศิลปกรรม เป็นต้น (สำนักงานนโยบาย และแผนสิ่งแวดล้อม, 2541) ซึ่งถือได้ว่าเป็นทั้ง "โอกาสและภัยคุกคาม " ต่อการพัฒนาประเทศ

นอกจากผลเสียที่เกิดขึ้นกับประชาชนโดยตรงเนื่องจากปัญหาสิ่งแวดล้อมเหล่านี้แล้ว ผลเสียที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ด้านเศรษฐกิจของชาติในแง่ของการท่องเที่ยว ทำให้ประชาชนสูญเสียรายได้ และในปีหนึ่ง ๆ รัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูและแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นจำนวนมาก เช่นในระหว่างปี พ.ศ.2537 - 2540 ต้องใช้งบประมาณในโครงการแก้ไขปัญหาขยะในจังหวัดเชียงใหม่ถึง 95.45 ล้านบาท (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2540) โดยสาเหตุสำคัญที่สุดของปัญหาสิ่งแวดล้อมเหล่านี้ก็คือการเพิ่มขึ้นของประชากร ซึ่งทำให้มีการบริโภคทรัพยากรเพิ่มมากขึ้น ปริมาณของเสียที่ปล่อยสู่สิ่งแวดล้อมก็เพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัวด้วย จากรายงานของแผนพัฒนาท้องถิ่น สำนักบริหารราชการส่วนท้องถิ่น (2540) พบว่าในชุมชน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ขนาดเล็กมีอัตราการผลิตมูลฝอยเฉลี่ยรายคนเท่ากับ 0.4 – 0.56 กิโลกรัม/วัน ส่วนในชุมชนขนาดใหญ่ที่มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น อัตราการผลิตมูลฝอยเฉลี่ยรายคนพบว่า มีถึง 0.66 – 0.85 กิโลกรัม/วัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองต่าง ๆ ล้วนเกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ทั้งสิ้น โดยมีแหล่งกำเนิดแตกต่างกันไป ทั้งแหล่งกำเนิดในครัวเรือน ชุมชน ยานพาหนะ และโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น ในอนาคตเมื่อประชากรเพิ่มขึ้นปริมาณของเสียก็ย่อมจะมากขึ้นตามไปด้วย การที่จะปล่อยให้ธรรมชาติเป็นผู้จัดการปัญหาเหล่านี้เองจึงเป็นไปได้ยาก มนุษย์จึงจำเป็นต้องเข้ามาจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เหล่านี้ด้วยตนเอง

ในช่วงเวลาที่ผ่านมาได้มีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านี้จากภาครัฐ โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การตราพระราชบัญญัติและกฎหมายต่างๆ ออกมาใช้บังคับ ได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2518 และแก้ไขในปี 2535 เป็นต้น แต่เนื่องจากเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการมีจำกัด ส่วนใหญ่มีแต่มาตรการกำกับและสั่งการในลักษณะการบังคับและควบคุมโดยใช้มาตรการทางกฎหมาย (พักตร์วิมล เพียรล้ำเลิศ, 2539) และรูปแบบการจัดการแบบแยกส่วน หน่วยราชการต่าง ๆ ปฏิบัติภารกิจของตนโดยไม่มีการประสานงาน แผนงานและงบประมาณตามผังเมืองรวม ประกอบกับข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากรที่ไม่เพียงพอ ซึ่งมีผลต่อการลงทุนและปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ ทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมได้หมด รวมถึงการขาดการวางแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมในระยะยาว ปัญหาเหล่านี้จึงยังคงอยู่ และมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงขึ้น เพราะการแก้ไขปัญหายังขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชนซึ่งมีส่วนโดยตรงในการทำให้เกิดปัญหา (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2540)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าในการจัดการสิ่งแวดล้อมนั้นการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐแต่เพียงฝ่ายเดียวนั้นไม่เพียงพอ เนื่องจากข้อจำกัดดังกล่าว ประกอบกับปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นทุกคนมีส่วนสำคัญในการที่ทำให้เกิดปัญหา หากชุมชนไม่มีความรู้ความเข้าใจและความตระหนักถึงสถานการณ์ และความรุนแรงของปัญหา และไม่ให้ความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาแล้ว ปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ย่อมไม่อาจที่จะแก้ไขหรือคลี่คลายสถานการณ์ลงไปได้ ดังนั้น การดูแลรักษาสภาพแวดล้อมจึงเป็นภารกิจหน้าที่ที่สำคัญยิ่งของทุกคนที่จักต้องเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ในปี 2535 องค์การสหประชาชาติได้จัดการประชุมสุดยอดว่าด้วยเรื่องสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา ณ กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล เพื่อแสวงหาแนวคิดใหม่ในการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยพิจารณาความเหมาะสมทางกายภาพและภูมินิเวศของท้องถิ่น ผสานการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเข้ากับการพัฒนาด้านสังคมและนิเวศ เป็นการพัฒนาสังคมหรือชุมชนที่มีการใช้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม ในการประชุมดังกล่าวได้มีการเสนอ "ปฏิญญาริโอว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา" (Rio's Declaration on Environment and Development) ต่อบรรดาประเทศภาคีสมาชิก เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาของแต่ละประเทศให้บังเกิดผลในเชิงปฏิบัติภายใต้กรอบของแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ในกระบวนการพัฒนาดังกล่าว ปฏิญญาริโอ ว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาระบุว่า จำเป็นต้องส่งเสริมสิทธิของชุมชนท้องถิ่นในการควบคุมและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อกำหนดชะตากรรมของตนเอง โดยถือว่าความพยายามในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมเป็นการต่อสู้ทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม เพราะว่าชุมชนในท้องถิ่นมีบทบาทที่สำคัญในการจัดการสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา เพราะพวกเขามีความรู้และการปฏิบัติที่สืบต่อกันมา ดังนั้นรัฐควรจะรับรู้และสนับสนุนความเป็นเอกลักษณ์ วัฒนธรรม และความต้องการของพวกเขา และให้อำนาจชุมชนในการมีส่วนร่วมเพื่อความสำเร็จในการพัฒนาอย่างยั่งยืน (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2540)

เชียงใหม่เป็นเมืองศูนย์กลางของการบริหาร การพัฒนา การพาณิชย์และอุตสาหกรรม การศึกษาและการท่องเที่ยวในภาคเหนือและในอนุภูมิภาคมาหลายทศวรรษ จากที่ได้มีการพัฒนาในทุกด้านอย่างต่อเนื่อง มีโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นและพอเพียง มีสถาบัน ทรัพยากรบุคคล และวัฒนธรรมที่เข้มแข็งและมีทำเลที่ตั้งที่เหมาะสม จึงทำให้เมืองเชียงใหม่ยังคงมีศักยภาพในการทำหน้าที่เป็นศูนย์การดังกล่าวต่อไปได้อีกยาวนาน ในขณะที่มีความเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ อย่างรวดเร็วนั้น บางครั้งทำให้ขาดนโยบายหรือการวางแผนโดยภาพรวมให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรือไม่ได้ควบคุมบังคับใช้แผนหรือนโยบายที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด ผลจากการเติบโตของเมืองเชียงใหม่ที่ขาดความสมดุลในลักษณะดังกล่าวได้ก่อให้เกิดปัญหาหลายอย่างติดตามมาไม่ว่าจะเป็นปัญหาความแออัดของประชากร ความไม่เพียงพอของสาธารณูปโภค บริเวณชุมชนแออัด ปัญหาการตั้งถิ่นฐานในบริเวณที่ไม่เหมาะสม เช่น การสร้างที่อยู่อาศัย และอาคารพาณิชย์รุกล้ำทางน้ำสาธารณะ เส้นสัญจร ปัญหาน้ำท่วมขัง ปัญหาทัศนอุจาด ปัญหาขยะ การขาดแคลนพื้นที่สีเขียวและพื้นที่เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2541) เมืองเชียงใหม่ในวันนี้จึงไม่ได้เป็นเมืองน่าอยู่เท่ากับที่เคยเป็นมาในอดีตและอาจมีผลในทางลบต่อการเป็นศูนย์การของความเจริญของภาคเหนือในระยะยาว

จากวิกฤตการณ์ทางสิ่งแวดล้อมข้างต้นทำให้ประเด็นเรื่องการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนในเมืองเชียงใหม่ถูกหยิบยกขึ้นมาศึกษาและเสวนากันหลายครั้ง ทั้งในกลุ่มของนักวิชาการ องค์กรภาคประชาชนด้านสิ่งแวดล้อม หน่วยงานราชการและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

แต่ก็สามารถแก้ไขสถานการณ์ไปได้เพียงบางส่วนเท่านั้น เนื่องจากแต่ละฝ่ายในสังคมมีความขัดแย้งกันทั้งทางด้านความคิดและการใช้ทรัพยากรค่อนข้างมาก อีกทั้งบางฝ่ายยังมีความเข้าใจผิดในเรื่องของการพัฒนาและการอนุรักษ์ว่าเป็นสิ่งที่แยกออกจากกัน โดยมักจะมองว่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสินค้าที่มีไว้สำหรับการพัฒนาและการผลิตเพื่อแสวงหากำไรซึ่งเป็นมุมมองด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก ตลอดจนขาดมาตรการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เข้มงวดในสังคมและขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนชาวเชียงใหม่อย่างจริงจังในการจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้หลายพื้นที่ของเมืองเชียงใหม่ โดยเฉพาะในเขตชุมชนต้องประสบกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เรื้อรัง และส่งผลกระทบต่อสภาพร่างกาย จิตใจและวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชน

พื้นที่ในเมืองเชียงใหม่ที่ควรจะได้รับการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนอย่างจริงจังและเร่งด่วน คือ พื้นที่ชุมชนในเขตความรับผิดชอบของเทศบาลนครเชียงใหม่ อันประกอบไปด้วยชุมชนในเขตการปกครอง จำนวน 4 แขวง (67 ชุมชน) ได้แก่ แขวงนครพิงค์ แขวงเม็งราย แขวงกาวิละ และแขวงศรีวิชัย ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ 14 ตำบล ในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ มีเนื้อที่ประมาณ 40 ตารางกิโลเมตร เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการพัฒนาความเป็นตัวเมืองอย่างรวดเร็วและไร้ขอบเขตจนกลายเป็นย่านที่อยู่อาศัยและย่านเศรษฐกิจที่สำคัญของเมืองเชียงใหม่ รวมถึงเป็นพื้นที่ที่มีจำนวนประชากรมากเป็นอันดับหนึ่งของเมืองเชียงใหม่คือ 157,704 คน (เทศบาลนครเชียงใหม่, 2546) นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของประชากรมากที่สุดอีกด้วยคือ 3,980 คนต่อพื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร ตัวเลขดังกล่าวไม่รวมถึงประชากรที่อพยพเข้ามาโดยไม่มีชื่อในทะเบียนราษฎร์เพื่อประกอบอาชีพต่าง ๆ เป็นนักเรียนนักศึกษาและนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นประชากรแฝงที่ไม่ทราบจำนวนแน่ชัด ดังนั้นชุมชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่จึงมีการอุปโภคและบริโภคทรัพยากรต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรน้ำ ที่ดิน พลังงานไฟฟ้า น้ำมันเชื้อเพลิง สินค้า และบริการต่าง ๆ ตลอดจนงบประมาณที่ใช้ในการพัฒนาพื้นที่ชุมชน และด้วยเหตุนี้เองจึงส่งผลกระทบให้เกิดการร่อยหรอของทรัพยากร ความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากร ความเสื่อมโทรมลงของคุณภาพสิ่งแวดล้อมและปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนในพื้นที่ที่ค่อนข้างรุนแรงกว่าพื้นที่อื่นของเมืองเชียงใหม่ (ดังตารางที่ 1 และ 2)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่จำแนกเป็นแขวงต่าง ๆ

แขวง	จำนวนประชากร		รวม	จำนวนบ้าน (หลัง)
	ชาย	หญิง		
แขวงกาวิละ	19,368	20,950	40,318	18,554
แขวงศรีวิชัย	17,629	22,443	40,072	18,909
แขวงเม็งราย	17,891	20,004	37,895	15,203
แขวงนครพิงค์	19,165	20,254	39,419	15,608
รวม	74,053	83,651	157,704	68,274

ที่มา : เทศบาลนครเชียงใหม่ (2546)

ตารางที่ 2 จำนวนชุมชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

แขวง	จำนวนชุมชน (ชุมชน)
แขวงนครพิงค์	14
แขวงเม็งราย	19
แขวงกาวิละ	21
แขวงศรีวิชัย	13
รวม	67

ที่มา : เทศบาลนครเชียงใหม่ (2546)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ในปัจจุบันปัญหาสำคัญของเมืองเชียงใหม่ที่จำเป็นได้รับการแก้ไขอย่างรวดเร็วควบคู่ไปกับการจัดการเมืองในด้านอื่น ๆ ได้แก่ ปัญหาการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะปัญหาการจัดการขยะ น้ำเสีย อากาศเป็นพิษ ปัญหาภูมิทัศน์ ปัญหาจราจร และปัญหาการใช้พลังงาน ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้มีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน และเชื่อมโยงกับเงื่อนไขปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และระบบนิเวศของตัวเมืองเชียงใหม่ การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมดังกล่าวให้ได้ผลจึงต้องแยกแยะเพื่อให้จัดการกับแต่ละปัญหาได้ชัดเจนและมองการแก้ปัญหาในภาพรวมควบคู่กันไปเพื่อไม่ให้การแก้ไขปัญหาหนึ่ง ๆ กลายเป็นประเด็นในการสร้างปัญหาอื่น ๆ ต่อไป และนอกจากการพิจารณาเพื่อจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในแต่ละด้านแล้วยัง

ต้องคำนึงถึงพื้นที่และผู้ที่มีส่วนได้เสียสำคัญที่ควรจะมีบทบาทและการมีส่วนร่วมมากขึ้นเพื่อให้สามารถจัดการกับปัญหาได้อย่างยั่งยืน โดยพื้นที่สำคัญที่น่าจะต้องศึกษาทำความเข้าใจมากขึ้นเพื่อให้มีการจัดการอย่างบูรณาการและสามารถแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในเมืองเชียงใหม่อย่างเป็นรูปธรรม ได้แก่ พื้นที่ย่านตัวเมืองเก่า ชุมชน เส้นทางคมนาคมสำคัญและพื้นที่สาธารณะ สถานศึกษา หรือหน่วยงาน องค์กรขนาดใหญ่ในเมืองเชียงใหม่ ส่วนกลุ่มผู้ที่มีส่วนได้เสียสำคัญที่น่าจะส่งเสริมบทบาทและการเข้าร่วมที่ชัดเจนมากขึ้น ได้แก่ ชนชั้นกลางในเมือง ผู้อาศัยอยู่ในเขตชุมชน และผู้ประกอบการในเขตเมือง

อย่างไรก็ตามในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาสนใจศึกษาเฉพาะประชาชนกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชนต่างๆ ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่เท่านั้น โดยมุ่งเน้นศึกษาในประเด็นการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้ง 8 ด้าน คือปัญหาด้านขยะ ปัญหาด้านน้ำเสียจากบ้านที่อยู่อาศัย ปัญหาน้ำเสียย่านธุรกิจอื่น ๆ ปัญหาด้านอากาศเป็นพิษ ปัญหาด้านภูมิทัศน์ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่สาธารณะ ปัญหาด้านการจราจร และปัญหาด้านการใช้พลังงาน ว่าชุมชนมีปัญหาด้านใดบ้างมีการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ อย่างไร บทบาทความเกี่ยวข้องและการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชนเป็นอย่างไร และมีแนวทางใดบ้างในการส่งเสริมบทบาทและการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลของการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและอนุรักษ์เมืองเชียงใหม่ให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม ทั้งนี้ก็เพื่อให้เมืองเชียงใหม่เป็นเมืองน่าอยู่และยั่งยืนตามเจตนารมณ์ของทุกฝ่ายในสังคม

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาบทบาทความเกี่ยวข้องและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียของชุมชนในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

1.3 **ขอบเขตของการศึกษา**

1.3.1 **ขอบเขตด้านประชากร**

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่

1.3.1.1 ประชาชนที่อาศัยในชุมชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

1.3.1.2 ประชาชนที่เป็นชนชั้นกลาง ที่พักอาศัยหรือทำงานในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

1.3.1.3 ผู้ประกอบการ ซึ่งดำเนินกิจการอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

1.3.2 **ขอบเขตด้านพื้นที่**

การศึกษาครั้งนี้จะศึกษาในพื้นที่เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยศึกษาจากชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่แยกตามเขตการปกครองคือ แขวงนครพิงค์ แขวงเม็งราย แขวงกาวิละ และแขวงศรีวิชัย

1.3.3 **ขอบเขตด้านเนื้อหา**

เนื้อหาในการศึกษาครั้งนี้ครอบคลุมในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ

1.3.3.1 บทบาทความเกี่ยวข้องและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมเท่าที่ผ่านมา ได้แก่

1.3.3.1.1 สภาพทั่วไปของชุมชน

1.3.3.1.2 สภาพทั่วไปของปัญหาสิ่งแวดล้อม

1.3.3.1.3 การมีส่วนเกี่ยวข้องหรือสร้างปัญหาสิ่งแวดล้อม

1.3.3.1.4 ผลกระทบที่ได้รับจากปัญหาสิ่งแวดล้อม

1.3.3.1.5 บทบาทการจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ผ่านมา

1.3.3.2 แนวทางในการส่งเสริมบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียของชุมชนในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ได้แก่

1.3.3.2.1 แนวทางในการแก้สาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อม

1.3.3.2.2 แนวทางในการส่งเสริมบทบาทและการมีส่วนร่วม

1.3.3.2.3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในการจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อม

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

1.4 **นิยามศัพท์เฉพาะ**

การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ที่นำไปสู่วิธีการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมเมืองและชุมชนอย่างเหมาะสมอย่างเป็นระบบ อาจเป็นความพยายามโดยลำพังหรือร่วมกันอย่างมีจิตสำนึกและชอบด้วยเหตุผล ในการศึกษาครั้งนี้จะหมายถึงเฉพาะการ

จัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ในประเด็นที่เกี่ยวกับบทบาท ความเกี่ยวข้อง รวมถึงการมีส่วนร่วมและแนวทางในการส่งเสริมบทบาทของชุมชนในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม

การมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม หมายถึง การที่บุคคลหรือชุมชนมีส่วนร่วม มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือมีส่วนรับผิดชอบร่วมกันกับบุคคล กลุ่มองค์กร ชุมชนและรัฐในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยการกระทำนั้นจะต้องเป็นการกระทำโดยความสมัครใจต่อกิจกรรมและโครงการด้านสิ่งแวดล้อมเท่านั้น

ปัญหาสิ่งแวดล้อม หมายถึง ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นและมีผลกระทบต่อประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยจะหมายถึงเฉพาะปัญหาสิ่งแวดล้อมใน 8 ประเด็นหลัก คือ 1)ปัญหาด้านขยะ 2)ปัญหาด้านน้ำเสียจากบ้านที่อยู่อาศัย 3)ปัญหาน้ำเสียย่านธุรกิจอื่น ๆ 4)ปัญหาด้านอากาศเป็นพิษ 5)ปัญหาด้านภูมิทัศน์ 6)ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่สาธารณะ 7) ปัญหาด้านการจราจร และ 8)ปัญหาด้านการใช้พลังงาน

ชุมชน หมายถึง แหล่งที่มีประชาชนอยู่อาศัยในอาณาเขตหรือบริเวณเดียวกัน มีวิถีการดำเนินชีวิตคล้ายกัน มีการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน มีความรู้สึกความคิดเห็นและผลประโยชน์ร่วมกัน มีการประกอบกิจกรรมร่วมกัน ตลอดจนมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกัน ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้จะทำการศึกษาชุมชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ที่มีการจัดตั้งถูกต้องอย่างเป็นทางการ ได้แก่ ชุมชนวัดสวนดอก ชุมชนป่าห้า ชุมชน 5 ธันวา ชุมชนแม่ขิง ชุมชนหนองป่าครั่ง ชุมชนวัดเกต ชุมชนเทียมพร และชุมชนข่วงสิงห์ นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงประชาชนที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนต่าง ๆ ดังกล่าวด้วย

ชนชั้นกลางในเมือง หมายถึง ผู้ประกอบอาชีพ นักเทคนิค นักบริหาร ผู้จัดการ นักธุรกิจ เสมียน และแรงงานฝีมือ ที่อาศัยหรือมาทำงานในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยประกอบอาชีพมีรายได้ประจำจากภาครัฐหรือเอกชนเฉลี่ยไม่น้อยกว่า 6,000 บาทต่อเดือนขึ้นไป

ผู้ประกอบการ หมายถึง ผู้ผลิตและให้บริการโดยทำธุรกิจ การค้า ห้างร้าน หรือสถานประกอบการ เพื่อหวังผลกำไรจากการประกอบการนั้น ๆ และหรืออาจเป็นพนักงานในสถานประกอบการ ซึ่งมีอำนาจในการตัดสินใจทางการบริหาร โดยใช้เกณฑ์การเสียค่าธรรมเนียมในการบำบัดน้ำเสียประเภทครัวเรือน และหรือประเภทสถานประกอบการซึ่งตั้งอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ทราบถึงบทบาทความเกี่ยวข้องและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

2. ได้แนวทางในการส่งเสริมบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียของชุมชนในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

3. หน่วยงาน หรือองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น เทศบาลนครเชียงใหม่ หรือผู้บริหารจังหวัดเชียงใหม่และเมืองใหญ่อื่น ๆ สามารถนำผลจากการศึกษาไปปรับประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบาย การวางแผนงานหรือยุทธศาสตร์ในการจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved